

CEİD raporu: Çoklu krizler kadın yoksulluğunu, şiddeti ve güvencesizliği derinleştiriyor

birgun.net/haber/ceid-raporu-coklu-krizler-kadin-yoksullugunu-siddeti-ve-guvencesizligi-derinlestiriyor-697936

March 7, 2026

CEİD'in 2025-2026 Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, yoksulluktan şiddete, iş cinayetlerinden sağlığa kadar birçok alanda kadınların daha ağır bir eşitsizlik rejimiyle karşı karşıya bırakıldığını ortaya koydu.

[Güncel](#)

- Giriş: 07.03.2026 12:22
- Güncelleme: 07.03.2026 12:28

Fotoğraf: Depophotos

BirGün/ANKARA

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin (CEİD) 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında Ankara'da düzenlediği etkinlikte 'Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu'nun detayları paylaşıldı.

[Rapor](#) ekonomik krizden iş cinayetlerine, MESEM'lerden iklim krizine, şiddetten sağlığa kadar birçok başlıkta toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha da ağırlaştığını ortaya koydu. Çoklu krizler döneminde kadınların ve kız çocuklarının [yoksulluk](#), şiddet, güvencesizlik ve kamusal

hizmetlere erişim bakımından daha kırılgan hale geldiğine dikkat çekildi.

2025-2026 raporunun yapısal izleme bölümünde, toplumun tüm kesimlerini etkileyen yoksulluk, iş kazaları ve iş cinayetleri, iklim krizinin [kadın](#) emeğine etkileri, kadına yönelik şiddet, sağlık hizmetlerine ve adalete erişimdeki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kamu harcamaları ve yerel yönetimlerin hizmetlerinin değerlendirilmesi yer aldı.

Raporun yoksulluk bölümünü Doç. Dr. Emel Memiş, iş cinayetleri bölümünü Nuran Gülenç, MESEM bölümünü Gözde Yalıncaklı, iklim krizi bölümünü Doç. Dr. Ezgi Kovancı, şiddet bölümünü Doç. Dr. İlknur Yüksel Kaptanoğlu, sağlık bölümünü Prof. Dr. Ayşe Akın ile Dr. Ezgi Türkçelik, kamu harcamaları bölümünü Prof. Dr. Burça Kızılırmak, yerel yönetimler bölümünü Ülker Şener, adalete erişim bölümünü ise Prof. Dr. Gülriz Uygur ve Dr. Nadire Özdemir hazırladı.

Raporun dikkat çeken bulguları şöyle:

Bir afet ülkesi olduğu bilinen Türkiye’de, 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde yaşanan depremin ardından iyileşme süreci sınırlı kaldı. Depremlerin yarattığı yıkımların ve can kayıplarının ağırlığına rağmen, sorumluların cezalandırılmaması adalet duygusunu zedeledi ve ortamdaki gerilimi yükseltti. İklim krizi ise birçok doğal afetin sıklığını ve şiddetini artırdı; yaz aylarındaki orman yangınları ve kuraklık, kış aylarındaki don olayları, sanayi bölgelerindeki işyeri yangınlarıyla afetlerin etkisi daha da yoğunlaştı. Afetlere ilişkin çalışmalar daha çok fiziksel sonuçlara ya da teknik kısma odaklanarak toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmedi ve bu yetersiz yaklaşımlar sosyal yaşamda birçok gerilim yarattı. Bu toplumsal gerilim, gündelik yaşamın farklı alanlarında görünür hale geldi.

YOKSULLUK KALICI BİR GERÇEKLİĞE DÖNÜŞTÜ

2025–2026 döneminde Türkiye’de devam eden ekonomik kriz, yüksek enflasyon ve gelir erozyonu ile birleşerek yoksulluğu toplumun geniş kesimleri için kalıcılaştırdı. Ancak yoksulluk yalnızca yetersiz gelirle açıklanabilecek bir sorun değil; cinsiyet, yaş, bölge, sınıf, engellilik ve göçmen statüsü gibi eksenlerle birleşerek kesişimsel bir nitelik taşıyor. Yoksulluğun cinsiyetçi boyutunun izlenmesi, resmi göstergelerin hane içinde gelirin eşit bölüşüldüğü varsayımına dayanması nedeniyle son derece sınırlı. Buna rağmen son dönemde özellikle yaşlı kadınlar açısından tablo çarpıcı. Yüksek enflasyon karşısında emekli maaşlarının reel olarak erimesiyle 65 yaş ve üzeri nüfusta yoksulluk veya sosyal dışlanma riski 2021’de %16,8 iken 2025’te %22,8’e yükseldi, yaşlı kadınlarda bu oran %23,6 ile daha yüksek gerçekleşti. En düşük emekli maaşı 2021’de 2.327 TL’den 2025’te 14.469 TL’ye yükselmiş olsa da aynı dönemde gıda fiyatlarının yaklaşık 6,4 kat, kiralarda 7,5 kat artması, yaşlıların alım gücünün belirgin biçimde gerilemesine sebep oldu. Hayatları boyunca daha düşük ücretlerle, daha güvencesiz ve kesintili çalışan kadınlar, emeklilik sistemine sınırlı erişimleri nedeniyle yaşlılıkta da güvenceli gelire en az ulaşabilen kesim olmaya devam ediyor. Dul ve yetim maaşı alanların yaklaşık 3,9 milyonunun kadın olması, bu 2 mekanizmanın kadınlar için hak temelli bir sosyal güvenliklikten çok aileye bağlı dolaylı bir gelir kaynağı olarak işlediğini gösteriyor.

Sosyal koruma harcamalarının gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) içindeki payının Türkiye’de yaklaşık %10 düzeyinde kalması ve OECD ortalamasının oldukça altında olması, yararlanıcı sayısı artarken kişi başına düşen reel desteğin azaldığını ve sistemin koruyucu kapasitesinin zayıfladığını ortaya koyuyor. Nitekim sosyal koruma kapsamında maaş ve yardım alan kişi sayısı 2021’de 14,6 milyondan 2024’te 17,5 milyona yükselirken kadınların payı %43’ten %40’a geriledi. Emekli ve yaşlı aylığı alanların 9,7 milyonu erkek, 3,24 milyonu kadın. Kadınların ücretli ve güvenceli işlere sınırlı erişimi; emeklilik gelirlerinin yanı sıra ücretlerin de yüksek enflasyon karşısında hızla erimesi ve güvencesiz istihdamın yaygınlığı ile birleşerek kadın yoksulluğunu derinleştirdi.

İŞ YAŞAMINDA ŞİDDET VE ADINA İŞ KAZASI DENEN İŞ CİNAYETLERİ

Yoksulluğa iş yaşamındaki şiddet olayları eşlik ediyor. Çalışma yaşamında şiddetin en çıplak biçimleri, her gün yaşanan ve adına iş kazası denen iş cinayetleri. Hiçbir iş güvenliği tedbiri alınmadan son derece riskli ortamlarda çalışmak zorunda bırakılan bir grup kadın ve kız çocuğunun Dilovası’ndaki bir parfüm atölyesinde yanarak ölmesi bunun en çarpıcı örneklerinden biri idi. Geleneksel olarak işçi sağlığı ve güvenliği önlemleri risklerin daha görünür olduğu erkek yoğun sektörlere göre alındığı için kadın işçilerin maruz kaldığı iş kazaları ve cinayetleri de çarpıcı olaylar dışında pek görünmüyor. Oysa yıllar itibariyle bu sayılar artıyor ancak kadınların önemli bir kesimi kayıtdışı çalıştığı için SGK kayıtlarına girmiyor. İş Sağlığı ve İşçi Güvenliği (İSİG) Meclisi’nin verilerine göre işbaşında ölen kadın işçi sayısı 2024 yılında 106 iken 2025 yılında 138 olarak kayıtlara geçti. 2024 yılında SGK kayıtlarına geçen ölü sayısı ise 54 idi. Şunu da hatırlatalım ki, sadece kayıtlı işçileri esas alan SGK verileri kayıt dışı çalışan işçilerin ölümlerini istatistiklerine yansıtmıyor. SGK verilerine göre 14-18 yaş arasında iş kazası geçiren çocuk işçi sayısı 2016 yılına oranla 2024’te yaklaşık 3,5 kat arttı. 2024’te 9.238 kız çocuk ve 34.638 oğlan çocuk iş kazası geçirdi. 2024 yılında iş kazası geçiren kız çocukların sayısı bir önceki yıla oranla %30, oğlan çocuklarda ise %15 arttı. Mesleki Eğitim Merkezlerinde (MESEM) çıraklık eğitimi verilen çocukların yeterli iş güvenliği tedbirleri alınmadan çalıştırılması, gerekli denetlemelerin yapılmaması sonucu yaşamlarını yitirmeleri ya da umutsuzluğa düşerek intihar etmeleri de çocuk işçiliği, işçi sağlığı, iş güvenliği ile şiddetin ve eğitimin kesiştiği çarpıcı bir tabloyu ortaya koyuyor. 2021 yılında devlet desteğinin uygulanmaya başlaması ile birlikte MESEM’lerde çırak öğrencilerin sayısı bir önceki yıla oranla 2,5 kat arttı. Bu artış esas itibariyle erkek öğrencilerde gözlenmekte olup 2024/2025 eğitim yılında erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayının yaklaşık 5 katıydı. Yoksulluk giderek daha fazla aileyi çocuklarını MESEM’lere göndermek zorunda bırakırken, haftalık eğitim saatlerinin çok sınırlı olduğu bu kurumlarda çocuklar ucuz işçi olarak çalıştırılıyor.

İKLİM KRİZİ AFETLERİ ARTIRIYOR

İnsanlar doğal veya doğal olmayan afetlerde yaşamlarını yitiriyorlar. 2023 yılında yaşadığımız deprem doğal bir afetti ama ölümlere yol açan denetimsiz, çürük yapılan binalar, çöken köprüler ve yollardı. Aynı şekilde kuraklık, sel baskınları, aşırı sıcaklar gibi doğal afetler insan yaşamına mal oluyor, çevreyi ve yaşam koşullarını olumsuz etkiliyor. Bunların giderek artan kısmının iklim krizine bağlı olduğunu, kapitalizmin sınırsız büyüme ve kar elde hırsından ileri

geldiğini biliyoruz. Kuşkusuz iklime bağlı olumsuz koşullar kadın emeğini de yakından etkiliyor, mülkiyet dağılımının özellikle kırsal kesimde kadınlar aleyhine eşitsiz olduğu koşullarda küçük üretici, ücretsiz aile işçisi veya ücretli işçi olarak çalışan kadınların koşullarını daha da zorlaştırıyor. 2024 yılına ait “Tarımsal İşletme İşgücü Ücret Yapısı” verileri, tarımda işgücü maliyetlerinin çok hızlı arttığını ve bu artışın cinsiyete göre ücret farkını ortadan kaldırmadığını gösteriyor. Mevsimlik erkek işçilerin günlük ücreti %84,8 artarak 1.007 TL’ye çıkarken, kadın işçilerin günlük ücreti %85,9 artışla 890 TL’de kaldı. Cinsiyet ayrımıyla tarımdaki kayıt dışılık incelendiğinde, kadınların oranının erkeklerden belirgin biçimde yüksek olduğu görülüyor. 2014’den günümüze tarımda kadınların kayıt dışılık oranı %90’ın üzerinde seyretti, bazı dönemlerde sınırlı düşüşler olsa da genel olarak yüksek düzeyini korudu. Erkeklerde ise oran daha düşük bir bantta, yaklaşık %70–%80 aralığında dalgalandı. Sosyal güvenceden yoksun olarak çalışma her iki cinsiyet için de çok ciddi bir sorun olarak varlığını koruyor.

ŞİDDET ALARM VERİYOR

Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından belirleyici alanlardan biri olan kadınlara yönelik şiddet, artan kadın cinayetleri ile alarm veriyor. Bu konuda resmi veri olmasa da Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) ile Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi kadın ölümlerine ilişkin veri yayınlıyor. Bianet’in verisine göre erkekler 2025 yılında en az 299 kadını öldürdü. KCDP verisi ise, aynı yıl toplam 653 kadının cinayet ya da şüpheli ölüm nedeniyle yaşamını kaybettiğini belirtiyor. Kamu kurumlarında ise kadınlara yönelik şiddete ilişkin kısıtlı veri paylaşımı ve daha çok politika belgesi üretimi söz konusu. Ülke genelindeki şiddet yaygınlığını ölçmek için yapılan araştırmanın ilk sonuçları Temmuz 2025 tarihinde TÜİK bülteninde yayınlandı, ancak henüz raporun tümü paylaşılmadı. Yakın zamanda, V. Kadınlara Yönelik Şiddet ile Mücadele Ulusal Eylem Planı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından kamuoyuyla paylaşıldı. 2025 yılı, adalete erişimde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından çelişkili bir tabloya işaret ediyor. Bir yandan toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı söylemlerin hukuk alanına yansıtılma çabalarıyla, özellikle 11. Yargı Paketi taslağında Türk Ceza Kanunu’nun 225. maddesinin kapsamının genişletilmesi ve Medeni Kanun’da cinsiyet uyum sürecine ilişkin hakları sınırlayan düzenlemelerin önerilmesi, hakların tanınması ve korunması ilkesini zayıflatan girişimler olarak öne çıktı. Bu düzenlemelerin geri çekilmesinde sivil toplumun, özellikle Eşitlik İçin Kadın Platformu’nun (EŞİK) ve LGBTİ+ örgütlerinin yürüttüğü mücadele belirleyici oldu fakat konuya ilişkin yeni yasa tasarıları hazırlanıyor. Öte yandan kadına yönelik şiddetle mücadele alanında ŞÖNİM’lerin ve Kadın Tıbbi Destek Hizmetleri’nin sayısının artırılması ile 2026–2030 dönemini 4 kapsayan V. Ulusal Eylem Planı’nın kabul edilmesi, önleme, koruma, müdahale ve güçlendirme eksenlerini içeren bütüncül bir politika çerçevesine işaret ediyor. Ancak planın kadınları büyük ölçüde homojen bir grup olarak ele alması ve farklı toplumsal kesimlere özgü politika araçlarını yeterince somutlaştırmaması, adalete erişim bakımından yapısal sınırlılıkların sürdüğünü gösteriyor.

KADINLAR DAHA UZUN YAŞIYOR AMA DAHA SAĞLIKSIZ

Sağlık alanında da ilgili kamu belgelerinde anne sağlığının korunması ve anne ölümlerinin azaltılmasına yönelik hükümler bulunmakla birlikte, cinsel sağlık, gebeliği önleyici yöntemlere erişim, iradi düşük hizmetleri gibi konuların adeta göz ardı edildiği görülüyor. Türkiye’de

doğuşta beklenen yaşam süresi kadınlarda 80,5 yıl, erkeklerde 75,5 yıl olarak hesaplandı. Kadınlar erkeklerden daha uzun yaşamakla birlikte, bu sürenin tamamını sağlıklı geçiremiyor. Kadınların sağlıklı yaşam süresi erkeklerin 2,6 yıl gerisinde. Bu durum, kadınların yaşamlarının daha uzun bir dönemini hastalık ve/veya işlev kaybı ile geçirdiğine işaret ediyor. Ekonomik kriz ve derinleşen yoksulluk, kadınların koruyucu sağlık hizmetlerine erişimini de kısıtlıyor. Sağlık Bakanlığı tarafından 2025 yılı sonuna kadar ücretsiz olacağı açıklanan HPV aşısı konusunda henüz somut bir adım atılmadı. Anne ölüm oranlarında düşüş gözlenirse de, halen neredeyse her iki anne ölümünden biri (%44,8) önlenemez nitelikte olmasına rağmen önlenemiyor. 15–19 yaş grubunu kapsayan adölesan doğurganlık hızı 2017’de binde 21,8 iken 2024 yılında binde 10,1’e gerilemekle birlikte, halen Avrupa Birliği üye ülkelerinde binde 7 olan adölesan doğurganlık hızı ortalamasının üzerinde seyrettiği görülüyor. 2001’de 2,38 çocuk olan toplam doğurganlık hızının 2024’te 1,48’e gerilemesi, nüfusun yenilenme düzeyine ilişkin kaygıları artırdı. 2026–2035 döneminin “Aile ve Nüfus On Yılı” ilan edilmesi, bu kaygıların politika alanına yansıdığını ve sağlık politikalarının hak temelli yaklaşımdan uzaklaştığını gösteriyor.

KADININ GÜÇLENMESİ PROGRAMININ PAYI BİNDE 0,4’ÜN ALTINDA

Ancak kamu harcamalarının analizi, kadınların hakları ve şiddete karşı korunmaları için ayrılan kaynakların politik bir tercihin yansıması olarak son derece kısıtlı kaldığını ortaya koyuyor. Kadının Güçlenmesi Programının payı merkezi yönetim bütçesinde binde 0,4’ün altında, toplam kamu harcamaları içinde ise yaklaşık binde 0,3 düzeyinde. Aynı zamanda 2026 Bütçe Gerekçesi belgesinde toplumsal cinsiyet etki analizlerinin yokluğu, bütçenin eşitsizlikleri azaltma kapasitesinin değerlendirilmesini sınırılıyor. Bakanlıklar özelinde yapılan bir inceleme ise örneğin Adalet Bakanlığı’nın “Kadın Hükümlü ve Tutuklulara Yönelik Eğitim ve İyileştirme Faaliyetleri”ne kendi bütçesi içinde ayırdığı payın binde 3’ün altında olduğunu gösteriyor. Benzer bir eğilim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı bütçelerinde de var. ASHB’nin “Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi” ve “Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” programlarına 2026 yılı için ayrılan bütçe toplam program maliyetlerinin sırasıyla binde 9 ve binde 0.5’ünü oluşturuyor. Millî Eğitim Bakanlığı’nın diğer faaliyetler yanında kız çocuklarına yönelik faaliyetleri de içeren “Eğitime 5 Erişim ve Fırsat Eşitliği” ile “Yaygın Eğitim” alt programlarının toplam program maliyetleri içindeki payı yaklaşık %5 kadar. Genel olarak bütçe kalemleri, kadınlar ve kız çocuklarına yönelik eşitsizliklerin giderilmesinin öncelikli konular arasında yer almadığını gösteriyor.

19 BELEDİYE BAŞKANI TUTUKLANDI, 13 BELEDİYEYE KAYYUM ATANDI

Yerel yönetimlerin 2024-2025 yılları arasını belirsizliklerle geçirdiklerini söyleyebiliriz. Bu dönemde merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki vesayeti farklı araçlarla devam etti. 19 Mart 2024 seçiminden 10 Şubat 2026 tarihine kadar 19 belediye başkanı tutuklandı, 13 belediyeye kayyum atandı. Önceki dönemde görev yapan ve bu dönem tutuklanan başkanlar bu sayıya dahil değil. Hizmet sunumuna bakıldığında ise ilk göze çarpan sığınak sayısındaki azalma. 2022 yılında 149 sığınak varken ve bunların 32’si belediyeler tarafından idare

edilirken; 2025 yılı itibarıyla sığınak sayısı 141'e belediyeler tarafından idare edilen sığınak sayısı ise 25'e geriledi. Hizmetlere dair en önemli gelişme yaşlılara yönelik evde bakımda gerçekleşti. 30 büyükşehir belediyesinden 26'sı bu hizmeti verirken, önceki dönemlere göre hizmet kapsamı da genişledi. Bu raporda ele almaya çalıştığımız gelişmeler, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yanı sıra toplumun tüm katmanlarındaki eşitsizliklere dikkat çekmeyi amaçlıyor. Aynı zamanda son iki yıl içinde hep birlikte maruz kaldığımız anti-demokratik karar ve uygulamaların yanı sıra, ataerkilliğin nasıl güçlendiğini ve direnmeyi nasıl zorlaştırdığını ortaya koyuyor. Devletin anayasal bir yükümlülük olan kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmek için tahsis ettiği kaynakların sınırlılığı ise resmi belgelerde dile getirilen niyetlerin hayata geçirilmesine dair bir iradenin söz konusu olmadığını gösteriyor.